

This project is funded by the European Union.
Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
هذا المشروع تم تمويله من قبل الاتحاد الأوروبي

YEREL YÖNETİMLERDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN ANAAKIMLAŞTIRILMASI

Güçlü bireyler.
Güçlü toplumlar.

Yerel Yönetimlerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Anaakımlaştırılması; Avrupa Birliği Güven Fonu (EUTF) finansal desteği ile, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından yürütülen Suriye Krizine Yanıt ve Dayanıklılık Programı (TDP) – Belediye Hizmetlerini Güçlendirme Projesi kapsamında hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla UNDP sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

Bu raporda kullanılan tüm fotoğraflar UNDP Türkiye'ye aittir.
Aralık 2018

İçerik

Özet	1
1. Anakımlaştırma Ne Demektir?	2
2. Anaakımlaştırma Stratejisi	3
3. Örnek Yerel Eşitlik Planı Başlıkları	4
4. Yerelde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Anaakımlaştırılması: İyi örnekler	8
4.1 Türkiye	8
4.1.1. Gaziantep Belediyesi	8
4.1.2. Samsun Valiliği ve Büyükşehir Belediyesi	9
4.1.3. Şanlıurfa Valiliği ve Büyükşehir Belediyesi	10
4.1.4. Şişli Belediyesi (İstanbul)	11
4.1.5. İzmir Valiliği ve Büyükşehir Belediyesi	12
4.1.6. Nevşehir Valiliği ve Büyükşehir Belediyesi	12
4.1.7. Kars Valiliği ve Büyükşehir Belediyesi	13
5. Dünyadan Örnekler	14
5.1. Filipinler: Capocanon Topluluğu için Toplumsal Cinsiyet ve Gelişme Programı	14
5.2. Nepal, Bharatpur Belediyesi: Yoksulluğun Azaltılması Kır-Kent İşbirliği Programı	14
5.3. Kanada, Quebec: İki Durak Arası Uygulaması	14
5.4. Norveç	14
5.5. Almanya	14
5.6. Lüksemburg	15
5.7. İspanya	15
5.8. Fransa	15
6.Sonuç	15
7. Yararlanılabilecek Diğer Kaynaklar	16

Özet

“Yerel Yönetimlerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Anaakımlaştırılması” özellikle kent sakinlerinin kent yaşamına katılabilmemesinin önündeki engellerin belirlenmesinden çözüm üretilmesine, hizmetlerin belirlenmesinden planlanma aşamasına, uygulanmasından yarattığı etkinin ölçülmesine kadar tüm aşamalarında cinsiyet farklılıklarının ve güç ilişkilerinin farkındalığıyla hareket edilmesini sağlamak için geliştirilecek politika önerilerini içermektedir.

Bu dokümanda öncelikle anaakımlaştırma kavramının tarihsel gelişimine ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasındaki rolüne değinilmiştir. Ardından gelen bölümde anaakımlaştırma stratejisine ve bu stratejinin temel araçlarından olan yerel eşitlik eylem planı başlıklarına yer verilmiş; üçüncü bölüm ise Türkiye’den ve dünyadan iyi uygulama örneklerine ayrılmıştır.

1. Anaakımlaştırma Ne Demektir?

Anaakımlaştırma 1995 yılında gerçekleştirilen **Birleşmiş Milletler Pekin Eylem Platformu’nda** toplumsal cinsiyet eşitliği için küresel bir strateji olarak belirlenmiştir. Pekin Platformu tarafından tanımlanan her bir stratejik hedef anaakımlaştırma stratejisine özel bir atıfta bulunmuştur.

Birleşmiş Milletler Binyıl Kalkınma Hedefleri çerçevesinde üye ülkeler yoksullukla, açlıkla ve hastalıklarla etkin bir şekilde mücadele ve sürdürülebilir kalkınmanın bir yolu olarak toplumsal cinsiyet eşitliğini ve kadınların güçlendirilmesini desteklemeyi taahhüt etmişlerdir.

2015 yılında ise Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH), Binyıl Kalkınma Hedefleri’nin yerini almıştır. Amaç, dünyamızın karşı karşıya olduğu acil çevresel, siyasi ve ekonomik sorunları ele alan evrensel hedefler kümesi oluşturmaktır.

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri içinde 17 başlık yer almaktadır. On yedi hedefin tümü birbiriyle bağ-

Yerel nüfusun yaşamını etkileyen politikaların, yöntemlerin ve araçların geliştirilmesi aşamalarında toplumsal cinsiyet bakış açısı dikkate alınmalıdır. “Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana plan ve politikalara yerleştirilmesi” ve “toplumsal cinsiyete dayalı bütçeleme” tekniklerinin uygulanması bu anlamda verilebilecek örneklerdir. Bu amaçla; kadınların yerel yaşam deneyimleri, hayat ve çalışma koşulları dahil, çözümlenmeli ve dikkate alınmalıdır.

Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı belgesi

Sürdürülebilir Kalkınma İçin KÜRESEL HEDEFLER

lantılıdır; diğeri bir deyişle, birindeki başarı diğeri ni etkileyecektir. Örneğin iklim değışikliğı tehdidine karşı önlem alınması, kısıtlı doğal kaynaklarımızı nasıl yöneteceğimizi etkiler; toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması veya genel sağlığın iyileştirilmesi yoksulluğun ortadan kaldırılmasına yardım eder; barışın ve kapsayıcı toplum yapılarının desteklenmesi ise eşitsizlikleri azaltır ve ekonomik refahın artmasını sağlar. Görüldüğü gibi beşinci hedef doğrudan toplumsal cinsiyet eşitliğini ele almaktadır. Ancak toplumsal cinsiyet eşitliği diğeri tüm hedeflerin içerisinde yer almaktadır.

Türkiye de bir Birleşmiş Milletler üyesi olarak bu hedefleri gerçekleştirmeyi bir amaç olarak önüne koymuştur. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında yerel yönetimlerde cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılması stratejisinin geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Anaakımlaştırma toplumsal cinsiyet eşitliği konularının politik kararların, orta ve uzun vade planların

ve programların, bütçelerin, kurumsal yapıların ve süreçlerin tümünün merkezine alınması anlamına gelir. Yani "kadın bileşeninin" ya da "toplumsal cinsiyet eşitliği bileşeninin" basitçe var olan politikalara/aktivitelere eklenmesi değildir. **Yalnızca kadınların değil erkeklerin de algısını, deneyimini ve bilgisini politika yapma, planlama ve karar alma mekanizmalarının merkezine taşımaktır.** Bu nedenle de kurumların/organizasyonların yapılarında, süreçlerinde ve çalışma kültürlerinde cinsiyet eşitliğini mümkün kılacak değışikliklere ihtiyaç duyabilir.

Kadınlarla erkekler arasındaki eşitsizlik, ilişkisel bir konudur ve dolayısıyla yalnızca kadınlara odaklanarak çözülemez. İş bölümü, kaynaklara erişim ve kaynakların kontrolü, karar alma mekanizmalarının içinde yer alma gibi konularda kadınlar ve erkekler arasındaki ilişki dikkate alınmalıdır. Dolayısıyla da kadınları bir hedef grup olarak düşünmek yerine **toplumsal cinsiyet eşitliğini bir kalkınma hedefi olarak** belirleme aşamasına geçilmesi gereklidir. Bu çerçevede, bir strateji geliştirilmesi önem taşımaktadır.

2. Anaakımlaştırma Stratejisi

Anaakımlaştırma stratejisinin ilk adımı toplumsal cinsiyet farklılıklarının ve eşitsizliklerinin tartışılan konularla nasıl ve neden ilişkili olduğunun değerlendirilmesinin yapılması, bu eşitsizlikleri azaltmanın imkanlarının belirlenmesi ve uygun yaklaşıma karar verilmesidir.

Kadınların kalkınma ve planlama gündeminde yer alabilmelerinin en önemli yolu yerel yönetimlere katılımlarının artırılmasını sağlamaktır. Ancak elbette meseleyi yalnızca temsil üzerinden ele almak eksik kalacaktır. Yasal ve politik reformlar, savunuculuk, kapasite geliştirme ve farkındalık yaratma da eşit şekilde önem taşımaktadır.

Konunun tanımlanması toplumsal cinsiyetle ilgili meselelerin kapsamını belirlerken eşitsizliklerin giderilmesine yapıcı bir yaklaşım getirecektir. Bu noktada araştırma önemli bir yer tutmaktadır. Hangi soruların araştırmaya değer olduğu, hem kadınların hem erkeklerin önceliklerini, ilgilerini ve ihtiyaçlarını dikkate alıp almadığını göz önüne almak gerekmektedir².

²Araştırmalarda uygulanan metodoloji ve bu metodolojinin cinsiyet farklılıklarını ve cinsiyet eşitsizliğinin ortaya çıkarılmasında ne kadar etkili olduğu da dikkate alınması gereken diğeri bir konudur.

Cinsiyet temelli ayrıştırılmış veri toplanması politika imkanlarının ölçülmesinde çok önemli bir yere sahiptir.

Olanakların değerlendirilmesi ve izlenmesi ise aynı konunun kadınlar ve erkekler için getirdiği maliyetlerdeki ve faydadaki farklılaşmayı göstermesi açısından gereklidir. Toplumsal cinsiyet eşitliği te-

melinde elde edilecek sonuçlar rutin bir konu olarak tanımlanır hale geldiğinde karar alma süreçlerinde kaçınılmaz olarak yer alacaktır.

Tüm bu aşamalar sonrasında bir yerel eşitlik eylem planının hazırlanması önemlidir. Aşağıda, böyle bir planlama yaparken odaklanılabilecek başlıklar yer almaktadır.

3. Örnek Yerel Eşitlik Eylem Planı Başlıkları³

3.1. Yerel Karar Mekanizmalarına Katılım

Yerel karar alma mekanizmalarına katılım özellikle kent yaşamına dair somut kararların alınması ve uygulama alanlarının belirlenmesinden dolayı büyük öneme sahiptir. Kadınların ve erkeklerin kent yaşamındaki deneyimlerindeki farklılıklar göz önüne alındığında, bu yaşamın çerçevesini ve olanaklarını belirleyen yapılar içinde tüm çeşitliliği ile kadınların daha fazla yer alması ve görünür olması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından temel teşkil etmektedir. Dolayısıyla aşağıda sıralanan maddeler de bundan sonraki başlıkların şekillenmesinde birincil öneme sahiptir. Bu çerçevede geliştirilebilecek politika ve uygulama örnekleri aşağıdaki gibidir:

- Yerel kadın örgütlerinin, yerel meclislerin çalışmalarını izlemesi ve yerel ihtisas komisyonlarına katılımlarının sağlanması.
- Kent konseylerine kadınların katılımının artırılması ve kadın meclislerinin oluşturulması.
- Stratejik planların hazırlık ve uygulama süreçlerine kadın kuruluşlarının katılımının sağlanması.
- Yerel yönetim ve kadın kuruluşlarının işbirliğine açık bir yönetim anlayışıyla gönüllü katılımın sağlanması.
- Valilik ve Belediyelerde kadın-erkek eşitliği birimlerinin oluşturulması.
- Yerel siyasete kadın katılımının artırılmasına yönelik olarak kadınların güçlendirilmesi.
- Yerel yönetimlerde çalışan kadınların kariyerlerinde yükselmelerine olanak tanıyacak hizmet içi eğitim vs. olanaklarının artırılması.

3.2. Kentsel Hizmetler

Son yıllarda artan bir şekilde, toplumsal hayatın belkemiğini kent yaşamı oluşturuyor. Kentin yaşamına katılım, kentsel alanların ve hizmetlerin farklılaşan ihtiyaçlara göre çeşitlendirilirken aynı zamanda kapsayıcılığının da genişlemesiyle doğru orantılıdır. Kadınlar ve erkeklerin kent mekanlarını nasıl kullandıkları, verilen hizmetlerden nasıl ve ne sıklıkla yararlandıkları ve ihtiyaçları farklılık göstermektedir ve bu farklılıklar göz ardı edilerek sunulan hizmetler doğası gereği dışlayıcı bir pratik yaratacaktır. Üstelik kent yaşamına katılım hem bireylerin hem de toplumların sosyal, kültürel ve ekonomik gelişimi açısından temeldir. Bilgi edinme, güvenlik, ulaşım, bakım gibi hizmetler özellikle kadınların evlerinden çıkması için üzerinde durulması gereken öncelikli başlıklardır. Bu çerçevede geliştirilebilecek politika ve uygulama örnekleri aşağıdaki gibidir:

- Kentin kayıt sisteminin, cinsiyet ayrımlı verilerin toplanmasına olanak tanıyacak şekilde iyileştirilmesi.
- Kadınların, kentsel hizmetlere yönelik gereksinimlerini ve taleplerini ortaya çıkaracak çalışmaların yapılması.
- Sağlanan kentsel hizmetler hakkında, kentlilerin düzenli olarak bilgilendirilmesi.
- Kadınların kent ve çalışma yaşamına daha fazla katılabilmesi için kreş, gündüz bakımevi, yaşlı bakımevi olanaklarının sağlanması, var olanların iyileştirilmesi.
- Kentlerde kadınların bir araya gelebilecekleri kadın merkezlerinin sayılarının artırılması.

³ Bu bölümde kullanılan tüm başlıklar ve içerdiği maddeler Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı yayını 2009 tarihli *Kadın Dostu Yerleşimlere Doğru: Yerel Planlama ve Hizmet Sunum Modeli*'nden alınmıştır. Ancak bazı başlıkların altındaki maddelerde anlatım değişiklikleri, eklemeler ya da çıkarmalar yapılmıştır

- Kadınların kent içi hareketliliklerini artırmak üzere toplu taşıma araçlarında özel indirimler yapılması
- Kadın-doğum, çocuk ve diğer hastanelere giden toplu taşıma araçlarının bilet ücretlerinin düşürülmesi
- Geceleri karanlıkta toplu taşıma araçlarının sürücülerinin ihtiyaç halinde durak aralarında da durmasının sağlanması
- Toplu taşıma duraklarına kadınların 155 acil yardım hattını arayabilecekleri düğmelerin konulması
- Toplu taşıma araçlarının sürücülerinin insan hakları ve kadının insan hakları konusunda eğitilmesi
- Yol gösteren levhaların herkes tarafından okunabilir ve anlaşılabilir hale getirilmesi
- Yol, park, otobüs durağı vb. alanların daha iyi aydınlatılması
- Engelli, yaşlı kadınlara ve engelli bakımını üstlenen kadınlara yönelik kentsel hizmet düzenlemelerinin yapılması
- Kentsel planlama, toplu konut alanı ve kentsel dönüşüm projelerinin yapımında cinsiyete duyarlı bir plan ve proje yaklaşımının benimsenmesi, kadınların görüşlerinin alınması ve kararlara yansıtılması
- Toplumsal cinsiyete duyarlı yerel bütçe hazırlanması
- Kentsel hizmetlerin mahalle ölçeğinde verilmesi ve yaygınlaştırılması
- Kentsel hizmet sunucularının kadın-erkek eşitliği konusunda farkındalıklarının artırılması

eşitliğine yönelik hem de şiddeti önleyici yasaların çıkarılması bu yasaların uygulanmasının sağlanmasının yanı sıra yerel düzlemde de koruyucu ve önleyici hizmetlerin yaygın bir şekilde sunulması gerekmektedir. Buna bağlı olarak geliştirilebilecek politika ve uygulamalara örnekler aşağıdaki gibidir:

- Şiddet konusunda farkındalık artırma çalışmaları yapılması
- Erkek şiddetine uğrayan kadınlar için 7 gün 24 saat hizmet verebilecek acil telefon hattı kurulması
- Erkek şiddetine uğrayan kadınların acilen korunmaya alınması için bir acil eylem biriminin oluşturulması
- Erkek şiddetine uğrayan kadınlara hizmet sunacak kamu görevlilerinin eğitilmesi
- Karakollarda kadın bürolarının kurulması
- Kadın danışma merkezlerin, ara istasyonların ve kadın sığınaklarının açılması
- Şiddeti önlemeye ve şiddete uğrayan kadınları korumaya yönelik faaliyetleri izleyecek, denetleyecek bir koordinasyon birimi veya kurulunun oluşturulması

3.4. Ekonomik Güçlenme ve Çalışma Hayatı

Tüm dünyada kadınlar işgücüne ve istihdama erkeklerden daha az katılmakta, daha az mülk sahibi olmakta, benzer özelliklere sahip olsalar dahi erkeklerden yaklaşık yüzde 20 daha az kazanç elde etmekte ve daha fazla kayıt dışı çalışmaktadırlar. Oysa kadınların istihdama katılımı ülke ekonomisi üzerinde olumlu katkı yapmakta ve gayri safi milli hasılayı

3.3. Kadına Yönelik Şiddet

Kadına yönelik şiddet, ekonomik, kültürel ve sosyal sermayeye sahiplik derecesinden bağımsız olarak tüm dünyada yaygın bir şekilde görülmektedir. Bölgesel farklılıklar şiddetin biçimi, sıklığı ve derecesi açısından farklılık gösterse de yaygın bir gerçek olarak karşımızda durmaktadır. Temelinde cinsiyet eşitsizliği yatan kadına yönelik şiddet, bir insan hakkı ihlalidir ve insani gelişmenin önündeki temel engellerden biridir. Ulusal düzlemde hem cinsiyet

artırmaktadır. Ancak ekonomik hayata katılımlarının önündeki en önemli engellerden biri, -geleneksel cinsiyet rollerinden kaynaklanan- çocuk, yaşlı ve hasta bakım sorumluluğudur. Bu sorumluluğun yaygın bir kamusal hizmete dönüşmesi temel bir zorunluluktur. Bu bağlamda aşağıdaki politika ve uygulama örnekleri geliştirilebilir:

- Yaygın, ücretsiz ya da düşük ücretli ve nitelikli kreş, yaşlı ve hasta bakımevleri vb. gibi olanaklar sunularak, kadınların çalışma hayatına katılımının desteklenmesi
- İş olanakları yaratılmasında kadın erkek eşitliği ilkesinin gözetilmesi
- İstihdam garantili meslek eğitimi, beceri ve kapasite geliştirme programlarının artırılması, bu programların kadınların ve piyasanın talebi doğrultusunda yeniden yapılandırılması ve bunlardan kadınların yararlanmasının sağlanması
- Yaratılan iş olanaklarının geleneksel cinsiyet rollerini üretmesinden kaçınılması ve erkek işi/kadın işi ayrımının ortadan kaldırılması
- Mikro kredi/mikro finans uygulamalarının kadınları güçlendirici biçimlerinin benimsenip uygulanması
- Mevcut finans/kredi kaynaklarıyla ilgili bilgilendirici broşürlerin hazırlanması
- Kadınların el emeği ürünlerini değerlendirmeye yönelik çalışmalar yapılması
- Kadınların sosyal güvenlik sisteminden yararlanmalarının sağlanması

3.5. Eğitim ve Sağlık Hizmetleri

Kız çocukları erkek çocuklarına oranla eğitim sistemine daha az girmekte ve okulu bırakma oranları daha yüksek olmaktadır. Ailelerin sosyo-ekonomik olanakları daraldıkça okula gönderilmeyen ya da okuldan ilk alınan kız çocukları olmaktadır. Bu durum da çocuk yaşta evlilikleri artırmaktadır. Oysa kız çocukları eğitim aldığı anda kendi kızlarını da okumaya teşvik etmekte, bu durum nesiller boyunca süren zincirleme bir etki yaratmaktadır. Eğitimli kadınların istihdama katılma oranları ve insana yakışır iş olanaklarına ulaşma ihtimalleri de artmaktadır.

Diğer taraftan sağlık hizmetlerine ulaşım bir insan hakkıdır. Sağlık bozulduktan sonra yapılacak müdahalelerden önce koruyucu-önleyici hizmetlerin yaygınlaştırılması sağlıklı toplumların oluşumunda temeldir. Sağlık hizmetlerine kadınlar erkeklere oranla daha az ulaşabilmekte ve bunun en önemli nedenleri arasında okuma yazma bilmemek, bakım sorumluluğu, ulaşım bulunmaktadır. Bu sorunların ortadan kaldırılmasında yerel yönetimlerin payı büyüktür. Bu çerçevede geliştirilebilecek politika ve uygulama örnekleri aşağıdaki gibidir:

- Kent kayıt sistemini güçlendirerek, kaydı olmayan kadınların ve kız çocuklarının nüfus kayıtlarının çıkartılması
- Kız çocuklarının zorunlu eğitimi tamamlamalarının sağlanması
- Kız öğrencilerin eğitim imkânlarının ve barınma olanaklarının artırılması
- Kamu kurumları arasındaki işbirliğini artırarak halkın zorla ve erken evlilik ile akraba evliliğinin zararları konusunda bilgilendirilmesi
- Üreme sağlığı ve aile planlaması hizmetlerinin yeniden yapılandırılması ve etkisinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması
- Kadınlara hizmet sunan personelin kadın hakları konusunda eğitilmesi
- Kadınlara yönelik olarak hizmet veren personel sayısının (sosyal hizmet uzmanı, psikolog vb.) artırılması
- Ergenlik eğitim merkezi, menopoz klinikleri, evlilik danışma merkezleri kurulması
- Engelli kadın ve çocuklara ücretsiz sağlık hizmeti verilmesi
- Önleyici sağlık hizmetlerinin niceliğinin ve niteliğinin iyileştirilmesi

3.6. Göç ve Yoksulluk

Ekonomik nedenlerle, çatışma ve/veya savaş dolayısıyla göç dünyada yaygındır. Son dönemde savaştan kaçanların sayısı milyonlarla ifade edilmekte ve yakın coğrafyalar bu göçlerden ciddi oranda etkilenmektedir. Yüksek oranlarda göçle gelen nüfus en çok yerel yönetimler üzerinde baskı yaratmakta, göç eden nüfus içinde ise, yaşanan olumsuzluklardan en çok kadınlar ve çocuklar etkilenmektedir. Bilgiye ulaşmadaki zorluklar, güvenlik kaygısı, Türkçe konuşamama gibi problemler kadınların toplumsal hayata entegrasyonunu ciddi biçimde geciktirmektedir. Bu çerçevede geliştirilebilecek politika ve uygulama örnekleri aşağıdaki gibidir:

- Göç etmiş kadın ve kız çocuklarına, dil bilmeyenler de dikkate alınarak, kenti ve kentsel kurumları tanıtmaya amaçlı eğitim ve gezi çalışmaları yapılması
- Bu kadınlara yönelik eğitim ve istihdam programları düzenlenmesi, kız çocuklarının liselere, açık liselere devamının ve Yaşam Boyu Eğitim Merkezleri ve halk eğitim kurslarından yararlanmasının sağlanması
- Göç ile gelen nüfusun yoğun olduğu bölgelerde yaşayan kadınlara, tek ebeveyn ve/veya engelli, yalnız yaşayan, yaşlı, evden atılan ya da aile içi şiddet nedeniyle kendi evinden kendi isteğiyle ayrılan kadınlara öncelik vermek üzere, TOKİ veya belediye konutlarından kota ayrılması
- Kentin göç almış yoksul kesimlerinde yaşanan sorunlara ilişkin alan tarama çalışmasının yapılması, bu çalışmada kadınların sorunlarının ayrıca ele alınması ve buna dayanarak özel çözümler geliştirilmesi
- Göç eden kadın ve kız çocuklarına yönelik olarak kenti tanıma, hizmet almak için hangi kurumlara başvuracaklarına ilişkin bilgilendirici eğitim çalışmaları yapılması

3.7. Zihniyet Değişikliği ve Farkındalık Yaratma

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında çıkarılan yasalar ve uygulama olanaklarının yanı sıra zihniyet değişikliği ve farkındalık yaratma çalışmaları çok önemli bir yere sahiptir.

- Halk Eğitim Merkezleri, Kadının Statüsü İl Mü-

dürlükleri, Aile ve Toplum Hizmetleri İl Müdürlükleri ve kadın örgütleri işbirliğiyle kadın ve erkeklere yönelik eğitim çalışmaları düzenlenmesi

- Kadınlara yönelik meslek edindirme kurslarında kadının insan hakları eğitimlerine yer verilmesi
- Kurumların, çalışanlarına ve ailelerine, aile içi iletişim, kadına yönelik şiddet, vb. konularda eğitim seminerleri uygulaması, çocuk gelişimine yönelik ve kadın haklarını da içeren baba eğitimleri verilmesi
- Okullarda kadın hakları dersinin verilmesi, müfredatta gerekli değişiklik yapıldıkça kadar kadın hakları eğitiminin insan hakları dersi içinde uzman kişilerce verilmesinin sağlanması
- Okul aile birlikleri desteğiyle okullarda aile içi iletişim, çocuk gelişimi ve anne-baba eğitimleri verilmesi; basit dilde broşürler basılıp kadın kuruluşları, muhtarlıklar, semt merkezleri, sağlık ocakları vb. kanalıyla dağıtımının sağlanması, afişler hazırlanıp kentin belli yerlerine asılması gibi yollarla kadın-erkek yetişkinlere ve çocuklara cinsiyetler arası eşitlik perspektifi verilmesi
- Başta belediyeler olmak üzere yerel yönetimler ve valilik personeline cinsiyetler arası eşitlik perspektifi ve politikaları, yerel yönetimler mevzuatından kadınlar lehine nasıl yararlanılabileceği gibi konularda eğitim verilmesi
- Belediye Kadın Araştırma ya da Kadın Erkek Eşitlik Birimi tarafından, yerel ve ulusal medya izlenerek, alınan notların kadın kuruluşlarının da desteğiyle belli periyotlarla RTÜK'e yazılı olarak iletilmesi, kadın kuruluşları arasında bir medya izleme grubu oluşturulması
- Belediyelerin tüm kadın kuruluşlarını periyodik olarak toplantıya çağırması yoluyla karşılıklı bilgilendirme ve öneri alışverişinin sağlanması
- Belediye ve Valiliklerin web sitelerinde kadın kuruluşlarının listesi ve etkinliklerine yer verilmesi, bağlantı sağlanması gibi mekanizmalarla, yerel yöneticiler ile kadın örgütleri ve kadınlar arasında iletişimi artıran uygulamalarla ve süreçlerin başlatılması, sürdürülmesi ve güçlendirilmesi

Yukarıdaki maddeler yerel yönetimlerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılmasında geniş kapsamlı bir bakış açısı sunmaktadır. Bu perspektifin Türkiye'de nasıl bir uygulama alanına sahip olduğunu ve uluslararası örnekleri görmek için bir sonraki bölüm iyi uygulamalara ayrılmıştır.

4. Yerelde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Anaakımlaştırılması: İyi Örnekler

4.1. Türkiye⁴

Türkiye’de birçok ili kapsayacak şekilde Kadın Dostu Kentler Programı yürütülmüştür. Bu programın ulusal ortağı ve temel paydaşı İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, yürütücüleri ise UNFPA (Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu) ve UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) olmuştur. Çıktılar, programa katılan illerin uzun vadeli politikalarına yansıdığı gibi, programda yer almayan illeri içerecek şekilde bir etki yaratmıştır. Aşağıda bazı örnek uygulamalara yer verilmiştir.

Ayrıca son bölümde konuyla ilgili yararlanılacak farklı kaynaklar bulunmaktadır.

4.1.1. Gaziantep Belediyesi

Kapasite Gelişimi ve Bilgi Üretimi

- Görevleri açık bir şekilde tanımlanmış toplumsal cinsiyet eşitliği irtibat kişisi görevlendirilmiştir.
- Rehberler, el kitapları ve benzeri araçlar geliştirilmiştir.
- İş’te Eşitlik Politika Belgesi oluşturulmuştur.

Komisyon ve Meclisler

- 2014 Yerel seçimleri sonrası fırsat eşitliği komisyonu kurulmuştur. Komisyon üyeleri, meclis üyeleri ve belediye eşitlik biriminden oluşmaktadır.
- Alınan ilk karar Aile Müdürlüğü’nün adının, Kadın ve Aile Müdürlüğü olarak değiştirilmesi önerisini meclise sunmasıdır.
- Karar mekanizmalarında 6 kadın daire başkanı bulunmaktadır.
- Gaztak (*Gaziantep takip*) Komitesi kurulmuştur.
- Kadın sivil toplum kuruluşlarının da içinde yer aldığı kadın komiteleri oluşturulmuştur.

Araştırmalar

- Ulaşım ve Kent kimliği için hane anket çalışması yapılmıştır.

Hizmetler

- 8 Mart’ta ücretsiz ulaşım sağlanmıştır.
- Çocuk Gelin Yardım ve Destek Hattı kurulmuştur.
- Kanser Tarama Mobil Hizmeti verilmiştir.
- Kadın tramvay şoförü, kadın itfaiyeci gibi kadınlara özgü görülmemiş işlerdeki kadınların sayısı ve görünürlüğü artırılmıştır.
- Kadınların istihdama katılımını artırıcı çalışmalar yapılmıştır.
- Adam Akıllı Projesi ile 1000 Erkeğe ulaşılması hedeflenmiştir.
- İçinde kreş ve uyku odası da olan Kadın Girişimci Destek Merkezi inşa edilmektedir.

⁴Bu bölüm, yerel yönetimlerin kendi web sitelerinde yer alan bilgilerden derlenmiştir

4.1.2. Samsun Valiliği ve Büyükşehir Belediyesi

Komisyon ve Meclisler

- Samsun'da İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulu, 2011 yılından itibaren düzenli olarak yılda en az dört kez bir araya gelmekte ve çalışmalarını yürütmektedir.
- Revize edilen 2016-2018 Samsun Yerel Eşitlik Eylem Planı'nın (SYEEP) hızlı ve etkin bir biçimde uygulamaya konulması amacıyla SYEEP'nin uygulanmasından sorumlu çalışma komiteleri oluşturulmuştur. Kurum/kuruluşların planda yer alan görev ve sorumluluk alanları dikkate alınarak eğitim, sağlık, istihdam, kadına karşı şiddetin önlenmesi, kentsel hizmetlere katılım, karar alma mekanizmalarına katılım olmak üzere 6 çalışma komitesi oluşturulmuştur. 2017 Ocak ayında yapılan Karar Verici Üst Kurul toplantısı ile erken yaşta evliliklerin önlenmesi çalışma komitesinin de kurulması kararlaştırılarak bu sayı 7'ye çıkarılmıştır.
- Samsun Valiliği 5 Ekim 2011 tarihinde Samsun Valiliği Yerel Eşitlik Birimi'ni kurmuştur. Samsun'da Valilik dışında başta Samsun Büyükşehir Belediyesi olmak üzere 15 kurumda daha yerel eşitlik birim ve masaları kurulmuştur.

Kapasite Gelişimi ve Bilgi Üretimi

- Kurul üyelerinin konu hakkında farkındalığını arttırmak, çalışmalarında etkin ve verimli olmalarını sağlamak amacıyla 2011-2017 yılları arasında 5 farklı alanda (toplumsal cinsiyet eşitliği, stratejik planlama ve hazırlama, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ve hazırlama, Proje hazırlama ve uygulama, izleme ve değerlendirme) yerel kurumların kapasite güçlendirme ve farkındalık geliştirme eğitimleri verilmiştir.
- İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurul üyelerini güçlendirme eğitimleri sonrası 2013-2015 yılları arasında İl'de uygulanacak faaliyetlerin belirlenmesi amacıyla tüm tarafların katılımıyla Samsun Yerel Eşitlik Eylem Planı hazırlanmıştır.
- Gönüllülük esaslı belirlenen izleme komitesi üyelerine, izlemelerde hak temelli bir yaklaşım sergilemeleri amacıyla iki günlük bir izleme ve değerlendirme eğitimi verilmiştir. Ayrıca izleme komitesinin, ziyaretlerinde kullanması için her kurum için ayrı bir izleme soru kağıdı formu oluşturulmuştur. Bu formda SYEEP'deki faaliyet-

ler ile birlikte ildeki toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili genel değerlendirmelere ilişkin sorular da sorulmuştur. İzleme ziyaretlerinin kayıt altına alınması için izleme ekibi ve izlenen kurumun temsilcileri izleme formlarını imzalamışlardır. Sivil toplum kuruluşları ile görüşmeler ortak yapılan bir toplantı ile 22 Temmuz 2015'te gerçekleştirilmiştir.

- Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet ve mobbing konularında kamusal alanda görev yapan bireylerin farkındalıklarını artırmak ve toplumsal cinsiyet anaakımlaştırma konusunda kamuda görev yapanların bilgi düzeylerini geliştirmek için 17 ilçede görev yapan kamu kurumu, yerel yönetim çalışanlarına yönelik eğitim çalışması yürütülmüştür. Samsun Valiliği Yerel Eşitlik Birimi tarafından verilen bu eğitimlerde İlçe Belediyeleri ve Kaymakamlıkları ile işbirliği yapılarak 17 ilçede toplamda 207 kadın ve 286 erkek olmak üzere toplamda 493 kişiye birebir eğitim verilmiştir.
- Samsun Valiliği Yerel Eşitlik Birimi tarafından hazırlanan ve 2016 Yılı Teknik Destek Programı kapsamında Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA) tarafından finanse edilen TR83/16/TD/0013 numaralı ve "Samsun'da Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konusunda Eğitici Havuzunun Oluşturulması" Projesi kapsamında 18-22 Temmuz 2016 tarihleri arasında beş günlük eğitici eğitimi düzenlenmiştir. Toplamda 28 kişinin katıldığı bu eğitimlerde SYEEP kapsamında düzenlenecek eğitimleri verecek yetmişmiş insan kaynağı havuzu oluşturulmuştur.

Atölyeler

- Samsun Yerel Eşitlik Eylem Planı ile belirlenen amaç ve hedeflere ulaşıp ulaşılmadığı, kaydedilen ilerlemenin ne ölçüde olduğunun anlaşılması amacıyla izleme ve değerlendirme çalışmaları kapsamında 12 Kasım 2015 tarihinde Samsun Yerel Eşitlik Eylem Planı Revizyon Çalıştayı gerçekleştirilmiştir.
- Toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması yönündeki çalışmalarını kent gündemine taşımak, bu alanda çalışma yapmak isteyen kurumların bilgi, referans ve örnek çalışma ihtiyacını gidermek amacıyla, ilde "SYEEP İyi Uygulama Örneklerinin Tespit ve Yaygınlaştırılması" çalışması yürütülmüştür.

Araştırmalar

- Kadının Durumu Projesi çerçevesinde il genelinde 665 kadın ile anket yapılmış, üç odak grup toplantısı düzenlenmiş, ilgili tüm kurumlardan kadınlara sunulan hizmetlerin verileri alınarak Samsun'daki kadınların mevcut durumunu belirleyen Samsun'da Kadının Durumu Raporu oluşturulmuştur. Söz konusu rapor kitapçığa dönüştürülmüş, ilgili tüm kurumlar ile paylaşarak, gerçek verilere dayalı plan ve politika oluşturma konusunda önemli bir kaynak elde edilmiştir.

Eğitimler

- Rehber öğretmenler, ortaokul öğretmenleri, sınıf öğretmenleri ve anaokulu öğretmenlerinden oluşan 60 kişiye, "toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddetle mücadele, cinsiyet eşitliği ve eğitim, sağlık alanında cinsiyet eşitliği, kadının istihdamdaki önemi ve mobbing (yıldırma)" konularında, 30 kişilik iki grup halinde üç günlük (toplam altı gün) eğitim verilmiştir.
- Kurul tarafından eğitimlerde kullanılacak broşürlerin dikkat ve ilgi çekici olması amacıyla bir broşür yarışması düzenlenmiştir. Ondokuz Mayıs Üniversitesi öğrencilerine yönelik açılan broşür yarışması ile toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddet konusuna gençlerin de katılımının sağlanması amaçlanmıştır.

4.1.3. Şanlıurfa Valiliği ve Büyükşehir Belediyesi

Kapasite Geliştirme ve Bilgi Üretimi

- Yerel Eşitlik Eylem Planı (YEEP) katılımcı süreçler işletilerek; şeffaf bir şekilde bir yılı aşkın bir sürede hazırlanmıştır.

Komisyon ve Meclisler

- Şanlıurfa İl (Kadın Hakları) Koordinasyon Kurulu 14 Ocak 2008 tarihinde ilgili Vali Yardımcısı başkanlığında kurulmuştur. Kurul; Şanlıurfa Belediyesi, Şanlıurfa İl Genel Meclisi Başkanlığı, Harran Üniversitesi Rektörlüğü, Baro, Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, İl Müftülüğü, Kent Konseyi Kadın Meclisi Başkanlığı, Yaşamevi Kadın Dayanışma Derneği, Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği, KA-MER, ÇATOM, Kadın, Aile, Eğitim, Kültür Yar-

dımlaşma Derneği, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği ve BMOP Şanlıurfa İl Koordinatörlüğü temsilcilerinden oluşturulmuştur.

- Eşitlik Birimi 2009/4 sayılı Valilik Genelgesine istinaden oluşturulmuştur.
- Kadın kuruluşları tarafından İl Genel Meclisi ve Belediye Meclisi İzleme Grupları oluşturulmuştur. Meclis İzleme Gruplarının oluşturulması Şanlıurfa'da kadınların yerel karar mekanizmalarına katılım konusunda farkındalıklarını geliştiren bir süreç olmuştur.
- İl Genel Meclisi ve Belediye Meclisi bünyesinde de Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonları kurulmuştur.
- Şanlıurfa Belediyesi 2010-2014 Stratejik Planında "kadın" başlığı açarak Şanlıurfa YEEP'i destekleyen stratejik hedeflere yer vermiştir. Şanlıurfa İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği de 2010-2014 Stratejik Planında Şanlıurfa YEEP'e yer vermiştir.
- İl Özel İdaresi Stratejik Planına "Stratejik Amaç 4" başlığı ile "ilimizde kadına yönelik hizmet veren sivil toplum kuruluşların güçlendirilmesi" ve "Performans Hedef 4.1" başlığı ile "kadına yönelik amaç ve hedefleri bulunan sivil toplum kuruluşlarına lojistik destek verilmesi" maddeleri yerleştirilmiştir ve böylece kadın kuruluşlarının talep etmeleri durumunda kendilerini güçlendirmeye yönelik çalışmalarına destek sağlanabilmesinin yolu açılmıştır.

Eğitimler

- Sabancı Vakfı 2008 Yılı Hibe Programı kapsamında, Harran Üniversitesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı tarafından alt sosyo-ekonomik düzeyde yer alan toplam 55 mahalle muhtarı ile merkeze bağlı köylerden seçilen yaklaşık 25 muhtara, kadın ve kız çocuklarının haklarının korunması ve desteklenmesi amacıyla eğitim verilmiştir. Proje kapsamında 61 muhtar, beş gün süreyle toplam 30 saat toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi almıştır. Ayrıca, muhtarlar eğitim, sağlık, iş beceri kursları gibi sosyal hizmetlerden nasıl yararlanılacağı, kadına yönelik şiddetin ve çok eşliliğin ortaya çıkardığı sonuçlar ve bu yönde neler yapılması gerektiği konusunda bilgilendirilmiştir.

4.1.4. Şişli Belediyesi (İstanbul)

Kapasite Geliştirme ve Bilgi Üretimi

- Toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılması konusunda belediye personeline yönelik eğitimler düzenlenmiştir. Belediyenin birim ve müdürlüklerinden toplam 532 kişi ilgili eğitimlere katılmıştır. Belediye stajyerleri ile birimini belirtmeyen 36 belediye çalışanına ek olarak 61 kişi kamu kurum ve kuruluşları ile üniversitelerden 97 kişi eğitimlere katılım göstermiştir.

Eğitimler/Atölyeler

- Kamu Sivil Toplum İşbirliğini artırmaya yönelik çocuk, kadın ve genel olarak ebeveyn eğitimleri konusunda uzman bir STK olan AÇEV ile Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü arasında protokol yapılması sağlanmıştır. Protokol kapsamında Genç Kadınlar için Gelişim Programı, Okuyan Bir Gelecek Projesi ve Baba Destek Programı (BADEP), toplum merkezi ve kreşlerde programların uygulanmasına göre hayata geçirilmektedir.
- Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı (TAPV) Kadın Sağlığı Atölyesi: Eşitlik Birimi, Sosyal Yardım İşleri ve TAPV işbirliği ile 8 Mart etkinlikleri çerçevesinde Halil Rifat Paşa Toplum Merkezi'nde kadın sağlığına yönelik etkinlik gerçekleştirilmiştir.
- Eşitlik Birimleri, toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması, kadın, LGBTI, mülteci, çocuk politikaları üzerine Sabancı Üniversitesi, Kadir Has Üniversitesi, Bilgi Üniversitesi, Kemerburgaz Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve çeşitli sivil toplum örgütlerinin düzenlediği çalıştay ve konferanslarda 17 sunum yapılmış, derslere konuk olunarak eğitimler verilmiştir
- Hasta Kabul İşlemleri Eğitimi: Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği desteği ile yapılan ve Dış İlişkiler Müdürlüğü ile yürütülen mültecilere yönelik yapılan eğitim ile 24 mültecinin mesleki eğitim alması sağlanmıştır.
- Çocuğun İnsan Hakları Pusulacık Eğitimleri: Çocuk hakları üzerine geliştirilen Pusulacık kitabının eğitici eğitimine katılmıştır. Eğitim sonrası program Elmadağ mahallesinde yer alan Çimen Ev Çocuk Merkezi'nde sekiz hafta boyunca uygulanmıştır.
- Kadının İnsan Hakları Eğitilm Programı (KİHEP) Eğitimleri: Kadın hakları üzerine geliştirilen 16 haftalık KİHEP eğitici eğitimine katılmıştır.

Eğitim sonrası program Mahmut Şevket Paşa mahallesinde yer alan Bilim Evi'nde mahalleli kadınlar ile uygulanmaya başlanmıştır.

Toplantılar

*Kamu Sivil Toplum İşbirliği Toplantısı

- İlçede kamu sivil toplum diyalogunu artırmak ve ilçenin yaşadığı sorunlara birlikte çözüm bulabilmek amacıyla ilçe emniyet müdürlüğü, kaymakamlık, ilçe milli eğitim müdürlüğü, ilçe sağlık müdürlüğü, ilçe halk sağlığı müdürlüğü ve ilçede yer alan üniversite ve sivil toplum örgütlerinin katılımı ile bir istişare toplantısı yapılmıştır. Toplantıya 11 sivil toplum örgütü temsilcisi, 20 kamu temsilcisi olmak üzere toplam 31 kişi katılmıştır.
- Birebir görüşmeler yoluyla ilçe kamu temsilcileri ile sivil toplum örgütlerinin tanışması ve ortak projeler geliştirmesi için çalışmalar yürütülmektedir.
- UCLG-MEWA Cinsiyet Eşitliği Komite Toplantısı ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komitesi 5. Sürdürülebilir Kalkınma HedefiYerelleştirilmesi Taahhüdü: Hayri İnönü'nün eşbaşkanlığını yürüttüğü UCLG-MEWA Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komitesi'nin üçüncü toplantısı 12 Mayıs 2017 tarihinde Şişli Belediyesi ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir. Komite toplantısında Dış İlişkiler Müdürlüğü ile birlikte UCLG-MEWA ekibi ile geliştirilen 5. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi yerelleştirilmesini içeren UCLG-MEWA Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komitesi 5. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi Yerelleştirilmesi Taahhüdü tüm üyelerle paylaşılmıştır. "Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması ve Kadın ve Kız Çocuklarının Güçlendirilmesi" hedefinin yerelleştirilmesi amacıyla hazırlanan taahhütname, Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin ile Şişli Belediye Başkanı Hayri İnönü öncülüğünde imzaya açılmıştır. Toplantıya ayrıca Urla Belediye Başkanı Sibel Uyar ve Türkiye'nin birçok belediyesinden temsilciler ile İstanbul'daki kadın belediye meclis üyeleri katılmıştır.

Meclis ve Konseyler

- **Mülteci Meclisi:** Şişli Kent Konseyi çatısı altında mültecilerin kendi sorunlarını konuşup, kendi kararlarını alacakları meclisin oluşum sürecine destek olunmuştur. Kurulan meclis Türkiye'de bir ilk olmuştur.

- **Çocuk Meclisi:** Şişli Kent Konseyi çatısı altında çocukların kendi sorunlarını konuşup, kendi kararlarını alacakları meclisin oluşum sürecine destek olunmuştur.

İş ve Aile Yaşamı Dengesi

- Şişli Belediyesi, imzaladığı toplu sözleşme ile babalık iznini 30 güne, kadınların doğum iznini ise sekiz aya çıkarmıştır. Belediye çalışanlarının belediye kreşlerinden yüzde 50 indirimle faydalanmaları imkanı verilmiştir.
- 8 Mart, kadın çalışanlara tatil ilan edilmiştir ve o güne özel 800 TL ikramiye ödenmesine karar verilmiştir.

Hukuki Destekler

- Şişli’de yaşayanlara yönelik iş hukuku ve sosyal hakların yanı sıra Türkiye’de bir ilke imza atarak Toplumsal Eşitlik Birimi’nin çalışma alanına giren kadın, engelli, LGBTİ, azınlık, mülteci, ve gençlik başlıklarında da ücretsiz hukuki bilgilendirme hizmeti vermeye başlamıştır.

4.1.5. İzmir Valiliği ve Büyükşehir Belediyesi

Kapasite Geliştirme ve Bilgi Üretimi

- İzmir Valiliğinde ise BMOP çalışmalarının başlangıcında ve İzmir YEOP doğrultusunda, Kuruma gelen kadınların hizmete ulaşımını kolaylaştırmak amacıyla Tek Adımda Hizmet bürosunda bir kişi görevlendirilmiştir.
- Yapılan çalışmalar sonucunda, İzmir Büyükşehir Belediyesi 2010-2014 Stratejik Planında şu metin yer almıştır: “Kadın-erkek eşitliği esasıyla kadınların yerel karar alma süreçlerine katılımı teşvik edilecek ve desteklenecektir. Yerel Eşitlik Eylem Planı doğrultusunda, kadınların şiddete maruz kalmaması için eğitim temelli destekler sunulacaktır. Ayrıca kadınların sosyal yaşamda ekonomik açıdan güçlenmesi için de çeşitli branşlarda mesleki kurslar düzenlenecektir.”
- İzmir İl Genel Meclisi Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonu da, İl Özel İdaresi 2010–2014 Stratejik Planı için hazırladığı raporda “toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı hizmet sunumu ve İzmir Yerel Eşitlik Eylem Planının uygulanmasına destek verilmesi” ifadesine yer vermiştir. Rapor kabul edilmiş ve bu ifade stratejik plana girmiştir.

Meclis ve Komisyonlar

- İzmir Büyükşehir Belediye Meclisi’nde 18 Nisan 2008 tarihinde, İzmir YEOP ve Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonu’nun kurulması kabul edilmiştir.
- İzmir İl (Kadın Hakları) Koordinasyon Kurulu 2007 yılının Temmuz ayında ilgili Vali Yardımcısı başkanlığında kurulmuştur. İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulu, 2009 yılında, Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odası Birliği (TMMOB), İzmir Barosu ve İzmir Tabip Odası Kadın Komisyonları gibi meslek odaları, yerel Meclislerin Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonları ve çok sayıda kadın kuruluşunun temsilcilerinin de katılımıyla genişletilmiştir. Kurulun adı daha sonra alınan kararla İzmir İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulu olarak değiştirilmiştir ve her ay toplanması kararlaştırılmıştır.

Eğitim

- İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulu’na bağlı olarak kurulan Eğitim Birimi, öğretmenlere yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın hakları ve şiddet konularında eğitim çalışması başlatmıştır. Üç gün süren eğitimden 84 öğretmen yararlanmıştır.

4.1.6. Nevşehir Valiliği ve Büyükşehir Belediyesi

Kapasite Geliştirme ve Bilgi Üretimi

- Nevşehir’de gerek kurumlardaki kamu personelinin eğitimine yönelik, gerekse sivil toplum kuruluşlarının yapacağı çalışmalara destek vermek amacıyla, kamu kurumları içinde aile içi şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında eğitici eğitimi almış 33 kamu personeli belirlenmiştir.
- Nevşehir Belediyesi tarafından Nevşehirli kadınların ilde başvuracakları noktaları tanıtmak amacıyla posterler hazırlanmıştır. Posterler, şehir içinde ve ilçelerde hizmet veren minibüslere asılmıştır. Posterlerde yer alan bilgiler ise detaylandırılarak, bir broşür hazırlanmış ve evlere dağıtılmıştır.
- Nevşehir’de yerel yönetimlerde görevli kadınların karar verici yerlere gelmesini sağlamak amacıyla hizmet içi eğitim ve teşvik uygulaması yapılmasına yönelik olarak, Valilik kurumlarında çalışan kadın personelin profiline, ihtiyaçlarının ve kadın personel çalıştırmayan kurumların be-

lirlenmesi için bir anket hazırlanarak 43 kamu kurumuna gönderilmiştir. Bin 541 kadın personel tarafından yanıtlanan anketin sonuçlarına göre tespit edilen alanlarda gerekli çalışmalar başlatılmasına karar verilmiştir.

Komisyonlar, Meclisler ve Merkezler

- Nevşehir’de 2008 yılının Nisan ayında Valiliğin sözlü görevlendirmesi ile İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğünde çalışan bir sosyal hizmet uzmanı Birim personeli olarak görevlendirilerek, Eşitlik Birimi kurulmuştur. Nevşehir Üniversitesi araştırma görevlilerinden bir kişi haftanın iki tam günü Nevşehir Kadın Hakları Koordinasyon Kurulu’nun sekreteryasını yürütmek üzere görevlendirilmiştir.
- Nevşehir Belediyesi ayrıca 2009 yılının Haziran ayında sağlık ile ilgili, hukuksal ve psikolojik destek alanlarında ilgili kamu kurumları ile işbirliği çerçevesinde kadınlara destek vermek ve toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları konusunda bilinçlendirme çalışmalarını yürütmek amacıyla Kadın Çalışmaları ve Eğitim Merkezi’ni kurmuştur.
- Meclis İzleme Grubu Nevşehir’de de üç kadın kuruluşundan ikişer kadının katılımıyla oluşturulmuş ve belirli dönemlerde Meclis oturumlarına katılmaya başlamıştır.

4.1.7. Kars Valiliği ve Büyükşehir Belediyesi

Kapasite Geliştirme ve Bilgi Üretimi

- İl İnsan Hakları Kurulu bastırıldığı broşür ve dağıttığı el ilanlarıyla aile içi şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında halkı bilgilendirmiştir. İl Emniyet Müdürlüğü “Kadın Dostu Polis” isimli proje kapsamında toplam 179 personeline hizmet içi eğitim vermiştir.
- Kars İl Sağlık Müdürlüğü, düzenlediği hizmet içi eğitimlerle personeline toplumsal cinsiyet rolleri, kadının insan hakları, hasta hakları, üreme sağlığı, kendi kendine meme muayenesi, güvenli annelik, aile planlaması ve cinsel sağlık konularında eğitim vermektedir.

Komisyonlar, Meclisler ve Merkezler

- Kars’ta Eşitlik Birimi, Kars Belediyesi bünyesinde

de “Kadın Çalışmaları Birimi” adı ile 5 Kasım 2007 tarihinde kurulmuştur. Birimde üniversite mezunu bir kadın personel görevlendirilmiştir. Görevlinin, birim’de yapılan çalışmalara dair düzenli olarak hazırladığı raporlar Kars Belediyesi internet sayfasında yayımlanmaya başlamıştır. Görevli aynı zamanda, yapılan çalışmalar hakkında Kars İl Kadın Hakları Koordinasyon Kuruluna bilgi vererek, Kars YEEP’in izleme ve değerlendirmesine katkıda bulunmaktadır.

Eğitim

- Kars Belediyesi, 2008 yılında kadın ve çocuklara yönelik yapılacak çalışmalar için Özel Kalem Müdürlüğü bütçesinden pay ayırmıştır. Belediye ise, 2010 yılı bütçesinden 50 bin TL pay ayırarak, bu miktarın Kadın çalışmaları Birimi ve Kadın Dayanışma Merkezi harcamaları ve faaliyetleri için kullanılacağını taahhüt etmiştir.
- İl Müftülüğü, verdiği vaaz, hutbe ve konferanslarla kadın hakları, aile içi şiddet, kadına yönelik şiddet ve toplumda kadın gibi konularda toplumu bilgilendirme çalışmaları yapmıştır.
- İl Milli Eğitim Müdürlüğü, müfredata dahil edilen toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları konularını derslerde işleyerek öğrencilerde farkındalık yaratmayı amaçlamıştır. Rehberlik ve Araştırma Merkezi, öğrenci velilerine aile içi iletişim, çocuk gelişimi ve anne-baba eğitimleri vermiştir.
- İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, Kars-Ardahan Bölge Barosu işbirliği ve Toplum Merkezi kanalıyla kadın hakları, toplumda kadının rolü ve kadına yönelik şiddet konularında farkındalık seminerleri düzenlenmiştir.
- Kars ili 2014-2019 Stratejik Planı’nda ‘Toplumsal Cinsiyet Eşitlikçi Faaliyetler önceliğimizdir’ şartı hedefler arasında yer almıştır.
- Yerel Eşitlik Eylem Planında taahhüt edilen faaliyetlerin stratejik planda yer alması sağlanmış ayrıca Başkan yardımcısı, Eşitlik Komisyon Başkanı, Birim Müdürleri ve Kadın Çalışmaları Birimi ile toplantılar düzenlenmesi gibi çalışmalar yapılmıştır.

5. Dünyadan Örnekler

5.1. Filipinler: Capooanon Topluluğu için Toplumsal Cinsiyet ve Gelişme Programı

- Topluluk formasyonu: Programın bir parçası olarak belediye düzeyinde kadın örgütlerinin güçlendirilmesi için bir Yerel Kadın Konseyi kurulmuştur ve operasyonel hale getirilmiştir.
- Toplumsal Cinsiyet Duyarlılığı ve kadına yönelik şiddetle mücadele eğitimleri gerçekleştirilmiştir. Ayrıca İş yerinde Cinsel Tacizin Önlenmesi, Kadın ve Çocuk Ticareti, Kadınların Ekonomik olarak Güçlendirilmesi gibi toplumsal cinsiyet temelli diğer bilinç artırıcı aktiviteler yapılmıştır.
- Kadın örgütlerine projeleri için fon sağlanmıştır: El Ürünleri, dekor, çiçek üretimi vb. Bu örgütlere ayrıca ürün geliştirme ve beceri kazanma eğitimleri de verilmiştir.

5.2. Nepal, Bharatpur Belediyesi: Yoksulluğun Azaltılması, Kır-Kent İşbirliği Programı

- 1995 Pekin Konferansını takiben Nepal'de Kadın, Çocuk ve Sosyal Refah Bakanlığı kurulmuştur. Bu bakanlık, kadınların toplumsal statülerinin artırılması için karar alma mekanizmalarında daha fazla yer almalarını sağlayacak bir Ulusal Eylem Planı hazırlamıştır.
- Belediye, toplum merkezleri kurarak vatandaşları kent yönetiminde daha fazla ve şeffaf bir şekilde söz sahibi olmaları için desteklemiştir.
- Belediye, kadınları ekonomik girişimlerin içinde yer alması için desteklemiştir. Yüzde 55'i kadınlar tarafından kurulan ve yönetilen 330 işletme kurulmuştur.
- Kadınların tüm karar alma süreçlerine ve ekonomik aktivitelere katılmaları sağlanmıştır. Kadınlar bilgiye ve kaynaklara erişim, liderlik, işletme yöneticiliği, beceri transferi, HIV/AIDS, teknoloji transferi gibi eğitimler yoluyla güçlenmiş ve kendine güven kazanmıştır.
- Planlamada aşağıdan yukarı yaklaşımını kullanarak yerel katılımı ve şeffaf yönetim sistemi güçlendirilmiştir.

- Belediye herhangi bir gelişim etkinliğinde yüzde 50'den fazla kadının katılımını içerecek bir politika geliştirmiştir. Toplam bütçesinin yüzde 7'sini sağlık, eğitim ve ekonomik aktiviteler gibi kadınların gelişimini hedefleyen aktivitelere ayırmıştır.

5.3. Kanada, Quebec: İki Durak Arası Uygulaması

- Yapılan anketlere göre kadınların yaklaşık üçte ikisi geceleri evlerine yürürken korktuklarını belirtmiştir. Bu korku ve kısıtlamalar kadınların hareketliliğini engellemektedir. Kadınların güvenliğini artırmak ve kentsel mekanda kadınlara güvende oldukları hissini vermek için iki durak arasında kadınlar inmek istediğinde inmelerine imkan sağlanmıştır. Uygulamanın kamuoyunda duyurulması ise erkeklerin, kadınların yaşadığı güvenlikle ilgili problemlere daha duyarlı olmaları sonucunu getirmiştir. Bu uygulamanın yerleşik hale gelmesinde kadın örgütlerinin katkısı büyüktür. Ulaşım sektöründe toplumsal cinsiyet farkındalığı ve katılımcı planlama kadın örgütleri ile istişare halinin kurumsallaşmasına katkı yapmıştır.

5.4. Norveç

- Norveç şehir planlama konularında kadınların ihtiyaçlarını ve görüşlerini dikkate alarak kadınları yerel hayata entegre etmiştir. Belediye istişarelerine kadınların katılımının artırılması, şehir planlama eğitimi verilmesi, şehir planlarında sonuç alma süreçleri eğitimi, cinsiyet temelli ayrıştırılmış verilerin kullanımı gibi uygulamalar hayata geçirilmiştir.

5.5. Almanya

- Berlin Belediyesi şehir planlama ve toprağın kullanımı rehberleri yayımlamıştır.
- Frankfurt Belediyesi 2002 yılında cinsiyet anaa-kimlaştırılmasına başlamıştır ve belediye yönetimi içinde bir toplumsal cinsiyet ekibi kurmuştur.

⁴Bu bölüm hazırlanırken Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı tarafından hazırlanan 2008 tarihli *Gender Mainstreaming in Local Authorities Best Practices* ve Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi tarafından hazırlanan *The Town for Equality* dokümanlarından faydalanılmıştır.

Bu ekibin görevi belediyenin tüm yapılarında anaakımlaştırmanın yaygınlaştırılmasını sağlamaktır.

5.6. Lüksemburg

- Kadınların belediye hizmet süreçleri ile ilgili olarak bilgi alabilecekleri ve kendi isteklerini/deneyimlerini paylaşabilecekleri bir danışma merkezi oluşturulmuştur.

5.7. İspanya

- Barselona'da her bölgede bir Kadın Konseyi kurulmuştur. Bu yapının amacı belediyelerin kadınlar için geliştirilen programlarının uygulanmasına kadın gruplarının da dâhil olmasını mümkün kılmaktır.

5.8. Fransa

- Yerel kadın temsilcilerin yürüttüğü bir Zaman Kullanım Bürosu kurulmuştur. Şehirde yaşayanlarla çok sayıda anket gerçekleştirilmiştir. Anketler üç başlığa dikkat edilmesi gerektiği sonucunu vermiştir: Hizmetler, hareketlilik ve çocuk bakımı. "Salı Tam Zamanı" adı ile tartışma forumları düzenlenmiştir. Böylece yerel halk sorunlarını ve çözüm önerilerini aktarma fırsatı bulmuştur

6. Sonuç

UNDP yalnızca kalkınmada değil, toplumsal cinsiyet eşitliği alanında da giderek artan çalışmalar yapmakta ve gerçekleştirdiği ve gerçekleştireceği projelerin her aşamasında toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifini temel almaktadır.

UNDP Türkiye'deki dört büyük belediyede ayrıntılı bir ihtiyaç analizi gerçekleştirmiştir. Bu değerlendirme belediyelerin Suriye krizinin etkileriyle baş etme güçlerini artırmalarının ve atık ve atık su yönetimi dâhil belediye hizmetleri alanında, hem fiziksel altyapı geliştirmesinin, hem teknik olarak desteklenmelerinin gerekliliğini ortaya koymuştur. UNDP, Belediye Hizmetleri Projesi Bileşeni ile Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay ve Kilis Belediyelerinin altyapı kapasitelerinin geliştirilmesine ve genişletilmesine

odaklanmaktadır. Teknik destek ise belediyelerin strateji geliştirme, planlama yapma, hizmet sunumu gibi konulardaki kapasitesini artırmayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede, yerel ve uluslararası uzmanlığı bir araya getirecek Proje Yönetim Ofisleri kurulacaktır. Proje Yönetim Ofisleri acil planlama ve yönetim ihtiyaçlarına cevap verdiği kadar işbaşında eğitimi sağlayacak, yerelde çalışanların teknik kapasitelerini güçlendirecektir. Elinizdeki bu doküman da bahsi geçen çabanın bir ürünü olarak Suriye Krizine Yanıt Olarak Türkiye'de Dayanıklılık Projesi'nin (TRP), AB Bölgesel Güven Fonu (EUTF) çerçevesinde gerçekleştirilen Belediye Hizmetleri Bileşeni kapsamında hayat bulmuştur.

Yerel yönetimler, cinsiyet eşitliğinin sağlanması için gerekli araçlardan biri olan cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırma politikalarının uygulanmasında önemli aktörlerdendir. Bu nedenle de hem yerel yönetimlerle işbirliği çerçevesinde hem de toplumsal cinsiyet eşitliğinin yaygınlaştırılması ve cinsiyet eşitliği olmadan kalkınmanın da olmayacağı gerçeğinden hareketle UNDP yerel yönetimlerin bu konudaki çabalarını desteklemeye ve kolaylaştırmaya çalışmaktadır.

7. Yararlanılabilecek Diğer Kaynaklar

Kadın Dostu Kentler: Avrupa'dan Örnekler, hazırlayan Birleşmiş Milletler Ortak Programı, https://turkey.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/kadin_dostu_kentler_avrupadan_ornekler_4.pdf

Kadın Hakları ve Yerel Yönetimler: Kadın Dostu Kentlere Doğru (2008) , hazırlayan İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi (AREM)

Kentli Hakları El Kitabı (2016), hazırlayan Birleşmiş Milletler Ortak Programı, <http://turkey.unfpa.org/en/node/7078>

Yerel Yönetimlerde Kadınlara Yer Açmak, hazırlayan Birleşmiş Milletler Ortak Programı, https://turkey.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/yerel_yonetimlerde_kadinlara_yer_acmak_3.pdf

Daha Fazla Bilgi İçin:
ceren.kocoglu@undp.org
Proje Sorumlusu

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye Ülke Ofisi
Yıldız Kule, Yukarı Dikmen Mahallesi,
Turan Güneş Bulvarı, No:106, 06550,
Çankaya, Ankara/Turkey
Tel: +90 312 454 1100
Faks: +90 312 496 1463
E-posta: registry.tr@undp.org